

Elektrik dağıtım şirketlerinde ÖZELLEŞTİRMELER TAMAMLANDI MÜCADELE SÜRÜYOR

Kayseri ve Civarı Elektrik A.Ş.'nin 1990'da yeniden Kayseri Elektrik Ticaret A.Ş.'ye devredilmesiyle başlayan elektrik dağıtım hizmetinin özelleştirilmesi süreci tamamlandı. İstanbul Anadolu Yakası hariç 20 dağıtım şirketinin özel şirketlere devri yapıldı.

1990'lı yıllarda başlayan, 2000'li yıllarda hızlanan özelleştirme sürecinin Kayseri'den sonraki durağı İstanbul Anadolu Yakası olmuştur (bakınız AKTAŞ Elektrik: Özelleştirmenin Maskesi Düştü, EMO Yayınları 2011). Odamızın 12 yıl boyunca sürdürdüğü hukuk mücadelesinin sonucunda 2002 yılında tekrar devlete aktarılan AYEDAŞ, 15 Mart 2013 tarihinde tamamlanan ihaleyle yeniden özelleştirildi ancak fiili devir işlemi henüz tamamlanmadı.

Ülkemizde 30 yılı aşkın bir süredir devam eden özelleştirme politikası, 1980'li yıllardan itibaren dünya çapında uygulanan neo-liberal kapitalist sermaye birikim programının omurgasını oluşturdu. Özelleştirmeler yoluyla, kamusal kaynaklara dayalı olarak gerçekleştirilen devlet mülkiyetinin önemli bir bölümü özel sermayeye aktarıldı. Hala devam eden bu süreç boyunca halkın ve çalışan kesimlerin birçok ekonomik-demokratik hakkı gaspedilirken, yaşamsal ve stratejik birçok mal ve hizmet de ticari meta haline getirildi. Tarihsel kitle mücadeleleri sonucunda ortaya çıkan sosyal devlet olgusu budanırken, diğer yandan bütün doğal ve tarihi kaynaklarımız, kentlerimiz yeni bir kapitalist paylaşım çemberine sokuldu. Artık eğitimden sağlığa, havadan suya, güneşten rüzgara, ormanlarımızdan tarım alanlarına, evlerimizden bahçelerimize kadar her şey alınıp satılabilir bir mal ve erişmek için ücret ödenmesi gereken bir metaya dönüşmektedir.

30 yıl boyunca özelleştirmelere ve hayatımızın bütün alanlarının ticarileştirilmesine karşı çok önemli mücadeleler verildi, bedeller ödendi. Ancak gerek uluslararası sermayenin saldırı programının yoğunluğu, gerekse de bu saldırıya karşı koyacak örgütlenmelerin yapısal sorunları mücadelenin başarıya ulaşmasını engelledi. Çok önemli mücadele ve örgütlenme deneyimi sağlandı ama bu kapsamlı saldırı karşısında durabilecek bir alternatif programın oluşturulması başarısız oldu. Özelleştirmeciler, yıllardır yürütülen politika ve propaganda ile büyük ölçüde fiilen çokertilen kamu hizmetinin "kötülüklerini" öne çıkarırken, bunun karşısında kamusal bir hizmetin içeriği ve yöntemi konusunda bir strateji oluşturulamaması, nedeniyle, kamu hizmetinin hantallığı ve kalitesizliği karşısında, özelleştirme politikalarının geniş kesimler tarafından hayırhah bir tutumla desteklendiği bile gözlemlendi. Özelleştirmelere ve verilen mücadelelere ilişkin ülkemizde geniş bir literatür mevcuttur. Bütün özelleştirilen alanlarda ve kurumlarda olduğu gibi elektrik dağıtım hizmetlerinin özelleştirilmesiyle bir yandan hizmet ve ürünün kalitesi düşmüş, çalışanlar açısından ciddi hak kayıpları ve güvencesizleşme ortaya çıkmış, yolsuzluk ve haksızlıkların ardı arkası kesilmemiştir. Sadece özelleştirilen kurumların

**Özelleştirmelerin
Bir Sonucu:
Enerji Yoksulluğu**
Dr. Erdoğan, sonuçları
henüz Türkiye'de

görülmese de "enerji yoksulluğu"nun da özelleştirmelerin vazgeçilmez bir sonucu olduğunu önemle vurguluyor: "Enerji yoksulluğu kavramı dünyada çok yaygın olarak kullanılıyor. Türkiye şimdilik bunu yaşamadı. Çünkü, enerji alanında üretimin ve dağıtımın özelleştirmeleri süreci henüz tamamlanmadı. Bunu tamamlayan ülkelerde enerji yoksulluğu, çok ciddi bir sorun olarak ortaya çıktı.

Günümüz dünyasında 1.6 milyar insan elektrikten yoksun. Bunların önemli bir kısmı Güney Asya ve Sahra Altı Afrika'da yaşıyor. 2030 yılında bu rakam hâlâ 1.4 milyar seviyelerinde olacak. Bir başka önemli olay, kırsal bölgelerde gelir düşüklüğüne bağlı bir enerji yoksulluğu olarak görüldü ki, Türkiye'de ilk defa bu süreç içerisinde, çiftçinin elektrik borçlarını ödeyememesi şeklinde karşımıza çıktı, hatta çok ciddi olarak hacizlerle karşı karşıya kaldı çiftçi. Çağımızda, bu enerji özelleştirmesi kentlerde enerji yoksulluğu yaratıyor. Bu, yaklaşan bir felaketin habercisi tabii. Çünkü, sadece çiftçiler, mikro işletmeler değil; hane halkları da temel bir hizmet olan enerjiden yoksun kalıp, enerji yoksulluğuna uğrayacaklar. Ne olacak o zaman? Şu anda iktidarlar, çiftçiye enerji borcunu erteleme ya da taksitlendirme vesaire gibi olanaklar sağlamaya çalışıyor. Örneğin Kanada'da, birtakım yardım dernekleri, elektrik şirketleri, elektrik yoksullarına destekte bulunuyorlar. Dünyada bunun başka örnekleri de var. Kısaca, elektrik enerjisi bir altyapı hizmeti olarak kamusallığın dışına çıkınca, sosyal yardım kapsamına girmeye başlayacak. Bu çözüm mü; elbette değil. (Bir Özelleştirme Gerçeği: AKTAŞ, EMO Yayınları Sf. 178-179)

Elektrik faturasına özelleştirme farkı

Dikkat edilecek beş nokta

kasalarında unutulmuş(!) milyarlarca lira*, tahsil edilemeyen bedeller, tüketiciye fatura edilen yatırım ve modernleşme bedelleri, peşkeş çekilen kamu kaynak ve arazileri, özelleştirme

programının asıl hedefi olan sermaye aktarımı konusunda çok açık örnekler olmuştur.

Elektrik dağıtım özelleştirmelerinin tamamlandığı bölgelerde yaşananlar, hiç de daha önce özelleştirme savunucularının ileri sürdüğü tezlerle uygun gelişmemektedir. Ne hizmetin kalitesinde artış olmuş, ne de fiyatlar rekabete dayalı olarak ucuzlamıştır. Özel sektör tarafından yapılacak ilan edilen yenileme ve genişleme yatırımlarının faturası tüketicilere kesilmiştir. Bunlarla yetinmeyen enerji tekelleri tüketicilerden daha fazla kar edebilmek için çeşitli gayri meşru yolları denemekten geri durmamaktadırlar. En son Eylül ayı içinde basında da yer aldığı gibi BEDAŞ abonelerinin faturaları birden bire yüzde 20-25 oranında yükseltilmiş ve bu konudaki kamuoyu baskısına karşı çeşitli gerekçeler ileri sürülmüştür. Daha önce de hatırlanacağı gibi Haziran ayı içinde tüketicilerden haksız yere sayaç paraları istenmeye başlanmış ve Odamızın müdahalesi sonrasında EPDK açıklama yaparak sayaç paralarının alınmasının mevzuata uygun olmadığını ve şirket tarafından geri verilmesi gerektiğini belirtmişti.

Açıktır ki, ülkemizin hemen bütün sektörlerinde tamamlanan özelleştirme politikalarının önemli bir sonucu da hizmetlerin taşeronlaşması ve çalışanların güvencesizleştirilmesi olmuştur. Bu durum gerek meslek odaları gerekse sendikal örgütler açısından önemli kayıplara neden olmuşsa da çok ciddi yeni örgütlenme ve mücadele olanaklarının doğmasına da zemin hazırlamıştır. Odamız bir yandan özelleştirilen kurumlardaki üyelerimizin hak kayıplarını engellemek için mücadele verirken, diğer yandan bütün halk kesimlerini etkileyen özelleştirme politikalarının sonuçlarına karşı kamusal alternatifler üretme konusundaki çalışmalarına hız vermektedir. Çünkü bugün içinde bulunduğu konjonktürel krizi temelinde özelleştirme-taşeronlaştırma politikaları bulunan neo-liberal programla aşmaya çalışan kapitalist sistemin, bağrında taşıdığı yapısal krizleri tamamen çözme olanağı yoktur ve insanlığın geleceği halkın ve çalışanların aklın ve bilimin çizgisinde sürdüreceği hak mücadeleleriyle şekillenecektir.

Bültenimizdeki konuyla ilgili diğer sayfalarda özelleştirme gerçeğine ve sonuçlarına ilişkin görüşleri içeren yazılar yanında, kamusal tartışmalarına değinmeleri bulabilirsiniz.

Özelleştirilmenin alternatifi nedir?

Kamuoyuna, özelleştirilmenin alternatifinin “devletleştirme” olmadığını iyi anlatabilmek gerekiyor. “Devlet” ve “kamu” arasındaki farkı net bir şekilde somutlamak gerekiyor. Ordunun, polisin, jandarmanın, vergi dairesinin devletin has kurumları olduğu ama eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, ulaşım, haberleşme, yol, su, elektriğin kamu hizmeti olma özelliklerinden dolayı, bu alanların kamu olarak değerlendirildiği; ama bu kuruluşların yönetimlerinde halkı, çalışanları temsil edecek demokratik kitle örgütlerinin bulunması halinde gerçek anlamına kavuşacakları konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi gerekiyor; “kamuoyu”nun bizzat kendisinin tüm kamuyu kapsadığını da hatırlatarak... Bir köyün merası nasıl köyün ortak kararı dışında başka bir amaçla kullanılamaz ve satılamazsa o ülke halkının değerleriyle oluşturulmuş, yani “kamuya mal olmuş” kuruluş ve işletmeler de kamuya yani halka rağmen özelleştirilemez. Aksi olduğu takdirde “yurttaş” kavramının da bir anlamı kalmayacak artık; herkes “müşteri” olup çıkacak!

Özelleştirmelere karşı mücadele, somut bir işyeri ya da işkolu hedefe konduğu anda değil onun öncesinden başlamasıyla etkili kılınabilir. Kamu işyerlerini, nasıl ki sadece “devlet çiftlikleri” olarak görmüyoruz, halkın yıllardır biriktirdiklerinin bir kazanımı olarak değerlendiriyoruz, o halde söz konusu alanların gerçek anlamda bir kamu yönetimine ve dolayısıyla kamu işletmeciliğine kavuşmasının sağlanması için çaba harcamalıyız önce. Tüm kamu işletmelerinin (öncelik kamu işletmelerinde ama özel sektör işletmeleri için de geçerli) yönetimlerinde çalışanların ve o işkolunda yetkili-katkılı sendika, meslek odası hatta yerel temsilcilerin de söz, yetki ve karar sahibi olduğu örgütlenmeleri yaratmalıyız. Ancak böylelikle, özelleştirmelere ket vuracak iç dinamikler yaratılabilir ki belirleyici olan da budur. Elbette mücadelenin başarıya ulaşabilmesi, tüm toplumu kucaklayacak doğru bir siyaset ve onun gereği örgütlenme anlayışı ile mümkündür ve işyerlerindeki yapılanmalar da bunun üzerine inşa edilmiş olmalıdır. (Bir Özelleştirme Gerçeği: AKTAŞ, EMO Yayınları Sf. 180)

*Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş.'de (TEDAŞ) özelleştirilen 10 dağıtım şirketinin kasasında ve banka hesaplarında “unutulan” paralarla, alacakları ve stoklarıyla birlikte satıldığı, borçlarının ise TEDAŞ'a devredildiği ortaya çıktı. CHP İstanbul Milletvekili Aykut Erdoğan, bu yolla devletin 3 milyar 892 milyon TL zarara uğratıldığını söyledi. Cumhuriyet'ten Fırat Kozok'un haberine göre (27 Mayıs 2013); Dağıtım şirketi ihaleleri sırasında şirketlerin banka hesaplarında “unutulmuş” milyonlarca TL'nin ortaya çıkmasının ardından, KİT Komisyonu'nun CHP'li üyeleri olarak yolsuzlukları mercek altına aldıklarını belirten CHP İstanbul Milletvekili Aykut Erdoğan, özel sektöre devredilen 10 şirketin devir işlemleri sırasında usule aykırı işlemler yapıldığını saptadı. Şirketlerin kasalarındaki mevcutlarının yanı sıra milyonlarca TL'lik malzeme stokları, alacakları ve banka hesaplarıyla birlikte devredildiğini vurgulayan Erdoğan, dağıtım tesislerinde bazı aktif ve pasif değerlerin, mülk sahibi durumundaki TEDAŞ bilançosuna çekildiğini ve buna göre esas sermayelerinin yeniden belirlendiğini söyledi.

VAATLER BOŞ, SÖMÜRÜ KATMERLİ, KARARLAR İSE YAZ BOZ TAHTASI

1990'lı yıllarda hız kazanan küreselleşme rüzgarı tüm dünyayı derinden etkiledi. Bu rüzgara karşı koyulamayacağı, insanlık için en iyi çözümün bu olduğu, artık her şeyin küreselleştiği, çağımızın bilgi çağı olduğu ballandırılarak anlatıldı. Aslında küreselleşen, ülkelerin duvarlarını yıkarak genişleyen tekelci sermaye yani kapitalizmdi. Saldırı için kullanılan silah ise neo-liberalizmdi. Aradan geçen yıllarda; kamu hizmetinin halkın gözünden düşürülmesi için ne gerekiyorsa yapıldı. Böylece kalitesiz hale getirilen kamu hizmeti algısı yerine, özelleştirmenin kaçınılmaz ve tek çözüm olabileceği fikri yaratılarak, özelleştirme saldırısı sürdürüldü.

Eğitimden sağlığa, sağlıktan sosyal güvenliğe kadar, kamunun hizmet aldığı tüm alanlarında, halkın birikimleriyle oluşmuş tüm varlıklara el koyma operasyonu adım adım yürütüldü. Böylece kapitalizmin artı değer sömürüsü ile uzun bir sürede oluşturabileceği sermaye birikim süreci kamu birikimlerine el koyularak kısa bir sürede tamamlandı. Artık ülkemizde de Forbes dergisi sıralamasına göz açıp kapayıncaya kadar girmeyi başaran onlarca dolar milyarderinin ortaya çıkmış olması, bu soygunun hızı ve şiddeti hakkında fikir vermeye yeterlidir.

***

TEK'in önce ikiye (TEDAŞ ve TEAŞ) sonra TEAŞ'ın üçe (TEİAŞ, TEÜAŞ ve TETAŞ) ve TEDAŞ'ın da (20+1) parçaya bölünmesi ile enerji alanında özelleştirme hazırlığı başladı. İktidarların değiştiği ancak neo-liberal politikaların sürdürüldüğü ülkemizde, AKP iktidarının ilk döneminde hızlandırılan özelleştirme saldırısı ikinci döneminde de büyük bir ivmeyle devam etti.

İstanbul Anadolu Yakası'nın elektrik dağıtımını 1990-2002 yılları arasında Aktaş Elektrik şirketine devredildi. Bu özelleştirme dünya kapitalist sisteminde estirilen neo-liberal politikalar sonucu Türkiye'de de başlatılan özelleştirme furçasının Kayseri ve Civarı Elektrik Dağıtım şirketi ile birlikte ilk adımlarından biriydi.

Musa Çeçen [EMO Eski Y.K. Başkanı]

EMO İstanbul Şubesi AKTAŞ özelleştirmesine karşı 12 yıl süren bir mücadeleyi başlatacak ve AKTAŞ tabelasını indirtecekti. Ancak ne yazık ki aynı mücadelenin Kayseri Elektrik için verilememiş olması büyük bir eksiklik olarak belleklere kaydedilmiştir.

Aktaş mücadelesi, sonuçları itibarıyla, özelleştirme karşıtı mücadelede laboratuvar birikimi sunması ve üzerinde tez çalışması yapılacak bir derinlik taşıması itibarıyla büyük önem taşımaktadır. EMO İstanbul Şubesinin bu mücadele süreci "Özelleştirmenin Maskesi Düştü" başlığı ile kitaplaştırılmış ve EMO yayını olarak bu yazılı belleğimize kazandırılmıştır.

Özelleştirmeyi savunan liberallerin sözcülerine göre; kamu hantal ve verimsiz yapıya sahiptir. Bu yapıyla hizmet kalitesi düşük ve pahalıdır. Bu yüzden eğitime sağlığa ve sosyal güvenliğe ayrılacak kaynaklar, hantal kamu işletmeciliğinin ayakta tutulması için harcanmaktadır. Halbuki özelleştirme rekabeti, verimli işletmeciliği ve kaliteyi getirecek, kayıp ve kaçak azalacak ve hizmet ucuzlayacaktır. Daha önce Aktaş sürecinde de yaşandığı üzere, günümüzde dağıtım şirketlerinin tamamı özelleştirilmiştir. Ve bu savların hiçbirisi gerçekleşmediği gibi, tam tersi sonuçlar ortaya çıkmıştır. İşinden olan büyük bir çalışan kitlesi, taşeronlaşma ile sendikal güvencesiz, düşük ücretle istihdam, buna karşın elektrikte otomatığe bağlanan zamlar artık bunun kanıtıdır.

Yıllardır yürütülen kamu tahribatı halkımız tarafından sessiz, tepkisiz karşılanmış, hatta desteklenmiştir. Türkiye'nin son on yılına etkin biçimde damgasını vuran, din referanslı neo-liberal AKP iktidarının siyaset etme tarzına karşı verilecek mücadelenin de yeniden tartışılması zorunludur. Zira AKP yandaşlarına, merkez ve çevre ekonomiler arasında yer aldığı hassas denge ile bir yandan "stoklanmış bir enerjiyi" açığa çıkarıp sunarken, diğer yandan ulus-ötesi sermaye hareketleriyle uyumlu bir bağımlılık ilişkisi geliştirmiştir. Bu tavırda din referanslı siyasetin, ulus devlete karşı ürettiği arkaik reflekslerin payı, elbette azımsanamaz.

Zira ulus devletin ümmet/cemaat teorik ekseninde zayıflatılması, ona aynı zamanda neo-liberal ekonomik politikayla da sürpriz bir buluşmayı sağlıyordu.

Son dönemde Gezi Parkı eylemliliklerinde ortaya çıkan tepki işte bütün bu toplumsal birikimin kırılma noktası olarak, yaşamı, politika yapma tarzını ve siyaseti sorguluyor.

Enerjide ucuzluk, başka bahara

Her üç ayda bir artık otomatiğe bağlanan zamlar hayatı çekilmez kılıyor. Neo-liberal politikaların mutluluk getirmedikleri, bu politikalara destek veren orta ölçekli sanayicilerin de şikayetçi olmalarıyla açığa çıkıyor. OSB'lerde kurdukları otoprodüktör tesislerinden çok ucuz elektrik alabilecekleri ve zamlardan etkilenmeyeceklerine dair beklentileri de boşa çıktı. Birincil enerji kaynağı olan doğalgaza dayalı plansız, bölük pörçük ve parçacı yapı ve ithal kaynaklara dayalı bir politik seçenikle bundan kimsenin kaçışı söz konusu bile olamazdı.

1 Temmuz 2007'de Bursa'da yaşanan ve 13 ilin 8,5 saat karanlığa gömülmesi, planlama anlayışının rafa kaldırılarak, neo-liberal politikalara bel bağlanmasının sonucuydu. "Kapitalizm krizler yaratır ve yarattığı her krizden büyüerek çıkar" sözü bir kez daha yerini bulmuş, hemen ardından DUY uygulamasına geçilerek "elektrikte karaborsa dönemi" başlamıştı. Ardından bu soygun düzenini beslemek üzere, oluşturulan fahiş zamların halkın sırtına yüklenmesi için "elektrikte maliyet bazlı fiyatlandırma mekanizması" ile zamlar otomatiğe bağlanmıştır. Böylece karaborsa düzeninde oluşturulan elektriğin bedeli devlet garantisiyle halka fatura edilmesi yasal kılıfa kavuşmuştur.

EMO bu süreci 2009 yılında yayınladığı "Fener Işığında Gölge Oyunları Raporu" ile kamuoyuna duyurmuş, iktidarın yandaşlarıyla yarattığı pay kapma paslaşmasında ne kadar antidemokratik, fütursuz gayri ahlaki bir çaba içinde bulunduğunu gözler önüne sermişti. Bugünlerde "Fener Işığında Gölge Oyunları Raporu"nu bir kez daha okumakta yarar bulunmaktadır. Zira geçtiğimiz günlerde Osmangazi EDAŞ'ta ortaya çıkan durum gelecekte özelleştirilen edaş'lar da yaşanacak olumsuzluklara ilişkin uyarı sinyalleri vermektedir. Osmangazi Edaş'a 8 Ağustos 2013 günü EPDK tarafından el koyularak yönetimi değiştirilmiştir.

Osmangazi Edaş Söğüt Yıldızlar Holding SSS (Söğüt Seramik Sanayi) grubuna Haziran 2010 tarihinde özelleştirme ile devredilmiştir. Bu holding; Eti Gümüş A.Ş.'yi tartışmalı olarak ele geçiren Sebhattin Yıldız'a aittir. Osmangazi Edaş için Yıldız Holding'in Halkbank'tan kullandığı 450 milyon dolarlık batık kredi haberleri basına yansımış, şirketin TETAŞ'a biriken 145 milyon dolar borcunu ödememesi üzerine EPDK tarafından Osmangazi Elektrik'e el koyulmuştur.

Elektrik ucuzlamadı

Bugün elektrik yasal çerçeveye sokulmuş karaborsa sistemi olan DUY ve bu karaborsa düzeninde zamları düzenleyen maliyet bazlı fiyatlandırma mekanizması adı altında otomatiğe bağlanmıştır. Öyle ki 13 Şubat 2012 günü sadece 1 saatte 4 üretim şirketinin manipülasyonu kamu 42 Milyon TL soyulmuştur. Odamız bu soygunu yargıya taşımışsa da Rekabet Kurumu bunu "serbest piyasanın doğal sonucu" olarak değerlendirmiştir (!)

Sonuç olarak ucuz elektrik kullanmak başka bahara kalmış görünmektedir. Hal böyle iken Enerji Bakanı Avrupa ülkelerindeki fiyatlara göre ülkemizde elektrik ve doğalgazın aynı olduğundan söz etmekte, ancak ortalama gelire sahip yurttaşın satın alma paritesine hiç değinmemektedir. EMO'nun kamuoyuna açıkladığı OECD verileri ise bunun tam tersini göstermekte, Türkiye'de elektriğin pahalı olduğunu kanıtlamaktadır.

Hizmet kalitesi mi?

Elektrik dağıtımının özelleştirilmesi aşamasında ortaya çıkan olumsuzluklar giderek büyümektedir. Anayasa'nın amir hükmüne göre "kamu görevlileri eliyle yürütülmesi zorunlu olan denetim görevi" içinde yer alan proje onayı ve geçici kabul hizmeti şu anda özel ve hiçbir yetkisi olmayan şirketler tarafından yürütülmektedir. EMO olarak dört yıl önce bu konuda dikkat çekmiş ve yol göstermiş olmamıza karşılık "usulsüz işlem" hala yürütülmektedir. Dağıtımın özelleştirilmesi aşamasında çalışanların önemli bir kısmı özlük haklarının kaybolacağı kaygısı vb nedenlerle emekli olmuş veya başka kurumlara nakil için havuza geçmişlerdir.

Özetle personel açısından zaten yetersiz ve ağır iş koşullarında hizmet üretmeye çalışan yapı daha da güçsüz duruma düşmüştür. Şirketler bu olumsuzluğu taşeronlaşma ile aşmaya çalışmaktadırlar. Bu yöntem ise başka potansiyel riskleri oluşturmaktadır. Kent elektrik dağıtım şebekelerinin tasarımı, tesis ve işletilmesi zamanla ve deneyim birikimiyle geliştirilebilecek bilginin oluşumuyla işletilebilir. Aksi halde ortaya can kayıplı iş kazaları, hizmet bekleyen kamu için de ayıplı hizmet olarak geri dönecektir. Bu saptamamızı doğrulayan olumsuzlukların ülkenin dört bir yanında basında yer alan haberlerle şimdiden yaşanmaya başladığı görülmektedir.

Çalışanların çalışma koşulları açısından bakılırsa, özel şirketlerin doğasına uygun olarak, az sayıda ve düşük ücretlerle çalışan personelle çok iş üretmek üzerine kuruludur. Yapılan propagandanın aksine özel şirketlerin yatırım yapmak yerine mevcut üzerinden en yüksek karlılığı elde etme çabası ana dürtü olacaktır. Dolayısıyla yakın zaman içinde birçok dağıtım şirketinde bu beklentilerin yarattığı anlayışla kamu hizmetinde aksamalar ve kalitesizlik gündeme düşecektir.

Çalışanları, işsizlik nedeniyle kabul etmek zorunda kalacakları ağır koşulları yanında, özellikle mühendisleri yaşanabilecek iş kazalarında daha büyük olumsuzluklar beklemektedir. Birim amiri olarak kazanın sorumluluğu hukuken onların sırtına yüklenecek ve ağır yaptırımlarla baş başa kalacaklardır. Bu nedenle odamızın bu şirketlerde çalışanların koşullarını izlemesi ve üyeleri üzerinden bilgilendirme yapması gerekmektedir. Şirketlerin para kazanma hirsinin mağdurları olarak çalışanların, kamuya zam olarak yüklenecek kontrolsüz yatırımların ise yurttaşın sırtına yıkılması kabul edilemez. Bütün bu olumsuzlukların önümüzdeki dönemde dikkatle izlenmesi ve buna karşı yürütülecek mücadelenin ise akılcı perspektifle oluşturulması gerekmektedir.

Elektrik sektörünün, üretiminden iletim ve dağıtıma kadar tekel özelliği nedeniyle planlamaya dayalı kamu hizmeti olarak yürütülmesi gerektiği kuşkusuz önümüzdeki dönemde yaşanacak olumsuzluklarla bir kez daha görülecektir. O gün ortaya çıkan ağır tahribatın giderilmesi ise yıllar alacaktır.

ELEKTRİK KAMUSAL HAKTIR, TİCARİLEŞTİRİLEMEZ!

BEDAŞ'ın ihaleleri ve devri sürecinde yaşanan hukuksuzlukları ve mağduriyetler, EMO İstanbul Şubesi, DİSK/Enerji-Sen ve Tükoder tarafından 30 Mayıs 2013 Perşembe günü Taksim Gezi Parkı'nda basın açıklaması ile kamuoyuyla paylaşıldı. Gezi Parkı metro çıkışında toplanan Şubemiz üyeleri, DİSK/Enerji-Sen üyeleri ve Tükoder'den katılımcılar parkın içine yürüyüş yaparak Gezi Parkı için direniş yapanlar tarafından sloganlarla karşılandılar.

1991 yılında İstanbul Anadolu Yakası elektrik dağıtımının AKTAŞ'a devredilmesiyle başlayan, elektrik dağıtım şirketlerinin özelleştirilmesi, 2012 yılı Aralık ayında yapılan ihalelerle tamamlandı. 2004 yılından sonra AKP hükümetleri döneminde hız kazanan bu özelleştirme politikası birçok hukuksuz uygulamaya, haksız kazanca yol açarken, kurum çalışanları ve tüketiciler açısından çeşitli mağduriyetlere neden oldu. AKP iktidarının "ben yaptım oldu" mantığıyla sürdürdüğü özelleştirme uygulamalarının nasıl geri dönülmez bir yıkıma yolaçacağı şimdiye kadar ortaya çıkan verilerden açıkça görülmektedir.

Elektrik Mühendisleri Odası (EMO), 13 Ağustos 2010 tarihinde yaptığı açıklamada bu durumu şöyle ifade etmiştir: "Son 20 yıllık dönemde elektrik enerjisi alanında dayatılan bölünme, serbestleştirme, özelleştirme politikaları bu amaçları gerçekleştirmekten uzak olduğu gibi tersi sonuçlara yol açmaktadır. Bugün elektrik enerjisi alanı, kamunun yatırım yapması 4628 sayılı Elektrik Piyasası Yasası'nın ardından engellendiği için, tamamen özel sektörün keyfine bırakılmış, gerekli yatırımlar yapılamamış, ülkemiz enerji açığı riskiyle

karşı karşıya bırakılmıştır. Elektrik enerjisinde ne arz güvenliği ne de fiyat istikrarı sağlanabilmiştir. Halkımız, elektrik talebinde rekor düşüşün yaşadığı 2009 yılında bile elektrik fiyatlarına yapılan zamlarla karşılaşmış, 2010 yılında maliyetlerdeki düşüş nedeniyle yapılacak indirim ise özelleştirme öncesinde alıcı şirketlere kar garantisi sunulabilmesi için bizzat hükümetin yaptığı müdahale ile engellenmiştir. Tüm bu süreçler hükümetin uyguladığı enerji politikalarında kamu yararının bulunmadığını açıkça göstermektedir."

BEDAŞ'IN DEVRİ GERÇEKLEŞTİ

Boğaziçi Elektrik AŞ'nin (BEDAŞ) ihalesi ilk olarak Ağustos 2010 yılında yapıldı. Bu ihaleyi 2 milyar 990 milyon dolar ile İş-Kaya İnşaat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.-MMEKA Makine İthalat Pazarlama ve Ticaret A.Ş. Ortak Girişim Grubu kazandı. Bu ihaleyi kazanan firmalar taahhütlerini yerine getiremeyince ihale yenilendi. Aralık 2012'de yapılan bu ihale sürecinin galibi 1 milyar 960 milyon Dolar veren Cengiz-Kolin-Limak ortaklığı oldu.

Devir işlemi 28 Mayıs 2013 tarihinde gerçekleşti. Uludağ, Çamlıbel, Akdeniz'den sonra Boğaziçi

dağıtım şirketini de alan Cengiz-Kolin-Limak Konsorsiyumu, yüzde 29'luk payla elektrik dağıtım sektörünün lideri haline gelmiş durumda. Aynı konsorsiyumun Habitabat Termik Santrali'na da en yüksek fiyatı veren şirket olması, sadece dağıtım alanında değil, üretim alanında da tekel konumu kazanma niyetini gözler önüne sermektedir.

EMO, Aralık 2012 tarihinde yapılan Akdeniz, Boğaziçi ve Gediz Elektrik Dağıtım A.Ş.'lerin (EDAŞ) özelleştirilmesine ilişkin, 18 Nisan 2013 tarihinde Danıştay'a başvurdu. Bu başvuruda "Yapılan ihale ile ortaya çıkan ihale bedeli, önemli bir kamu zararının doğduğu" belirtilerek, yeni bedellerin düşük olduğunun altı çizildi. Dilekçelerde, "Önceki ihalenin yapıldığı tarihten bu yana gerçekleştirilen mevzuat ve tarife değişiklikleri ile elektrik dağıtım şirketleri lehine düzenlemeler yapıldığı, elektrik dağıtım şirketlerinin brüt kar marjı tavanın yüzde 49,8 artırıldığı, şirketler lehine yapılan yeni teşvikler ile kar oranlarının artırılmış olması karşısında, önceki ihale ile dava konusu yapılan ihalede ortaya çıkan ihale bedelleri, ihale bedelinin düşük kaldığını göstermektedir" denildi.

Elektrik dağıtım şirketlerini devralan konsorsiyumlar, bu özelleştirmelerle amaçladıkları kar maksimizasyonunun gerçekleştirilmek için çalışanlar ve tüketiciler aleyhine birçok uygulamaya giriştiler. EPDK'nın her 4 ayda bir yaptığı ve son 5 yılda yüzde 100'ü aşan zamları yeterli bulmayan şirketler, açma-kapamadan, arıza servisine, çalışanların hak ve ücretlerinden kayıp –kaçak giderlerini faturalara yansıtmaya kadar birçok ticari girişimde bulundular. EPDK'nın tüketicilerden alınmayacak kararına karşın sayaçların periyodik bakım ve sökme takma işlemlerini de paralı hale getiren şirketler, bu yolla cebimizden milyonlarca lira toplamaya başladılar.

İZİN VERMEYECEĞİZ!

Artık kamusal bir hak olan ve insan yaşamında önemli bir ihtiyaç haline gelen elektrik enerjisi, sadece parası olanın elde edebileceği; birçok dağıtım bölgesinde peşin olarak alınan ya da ilk ödenmeyen fatura sonrasında şirketler tarafından kesilen bir meta haline dönüşmüştür. Tamamen ticarileştirilen elektrik enerjisi piyasası sonucunda, giderek artan oranlarda enerji yoksulu ortaya çıkmakta ve karanlıkta yaşamaya mahkum edilmektedir. Giderek artan zam oranları elektrik faturalarının daha da kabarmasına yol açmakta, yetkililer bu yolla enerji tasarrufu sağlayacakları yönünde pişkin ve fütursuz açıklamalarda bulunmaktadır.

Bu kurumlarda çalışanlar ya asgari ücretle yaşamaya zorlanan taşeron işçiler haline gelmeye zorlanmakta ya da performans ölçütlerine göre yetersiz ve eşitsiz ücret alan köleler haline getirilmeye çalışılmaktadır. Kamu çalışanlarının ve odamız üyesi olan mühendislerin durumu da bu koşullardan çok farklı değildir. Özelleştirme sonrasında ya emekli olmaya ya da başka kurumlara sürülmeye zorlanan arkadaşlarımız birçok hak kaybıyla yüzyüze kalmaktadır.

Bizler, aklın ve bilimin ışığıyla kamu yararı doğrultusunda çalışan kurumlar olarak, ne üyelerimizin hak kaybına, ne de tüketicilerin mağdur edilmesine göz yummayacağımızı bir kere daha ilan ediyor, enerjinin bir insanlık hakkı olarak, kamu tarafından halka verilmesi gereken bir hizmet haline getirilmesini talep ediyoruz. Bu talebimizi ilgili bütün kişi ve kurumlarla birarada savunmaya, her platformda dile getirmeye ve hak mücadelemizi sürdürmeye kararlıyız.

Elektrik Sektörü, Özel Şirketlerin Kar Kapısı Olmamalıdır !

Av. Hayati Küçük [EMO Hukuk Müşaviri]

Toroslar EDAŞ'ın devrinin yapılmasıyla birlikte bütün illerde özel sektör tarafından sürdürülecek olan elektrik dağıtım hizmetlerinin özelleştirilmesi çeşitli sorunları da beraberinde getiriyor. Özelleştirmelerin tamamlandığı süreçte yaşanan Osmangazi EDAŞ'ın yönetim kuruluna EPDK tarafından el konulması önümüzdeki süreçte yaşanacakların ipuçlarını veriyor.

Eskişehir, Afyon, Kütahya, Uşak ve Bilecik illerinde elektrik dağıtım hizmeti sürdüren Osmangazi EDAŞ'a 6 yönetim kurulu üyesi ataması yapılarak yeni dönem özelleştirmeler sonrası kamu adına işlem yapılan elektrik dağıtım şirketi oldu. İlgili kamu idarelerince yapılan açıklamalarda Osmangazi EDAŞ'ın yükümlülüklerini yerine getirmediği ve yatırımların devamlılığını sağlamak, tüketicilere nitelikli ve kesintisiz hizmet verilmesini sürekli kılmak amacı taşındığı belirtiliyor. Daha fazla resmi bilgi bulunmayan işlemle ilgili olarak yapılan değerlendirmelerde, Osmangazi EDAŞ'ın TETAŞ'dan satın aldığı enerji bedelini ödemediği ve çeşitli bankalardan kullanılan kredileri ödeme zorluğu çektiği belirtiliyor.

EPDK'ya yaptırım yetkisi veren ve Osmangazi EDAŞ'a uygulanan 6446 sayılı Elektrik Piyasası Yasası'nın 16. Maddesinin 4. Fıkrası "*Bir görevli tedarik şirketinin, mevzuat ihlallerinin düzenlemeye tabi faaliyetlerini Kurum tarafından hazırlanan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara uygun biçimde yerine getirmesini kabul edilemeyecek düzeyde aksattığının veya mevzuat ihlallerinin düzenlemeye tabi faaliyetlerin niteliğini ya da kalitesini kabul edilemeyecek düzeyde düşürdüğünün veya mevzuata aykırılıkları itiyat edindiğinin veya acze düşmesi ya da acze düşeceğinin Kurul kararıyla belirlenmesi durumunda*" yaptırım uygulanacağını öngörüyor.

Gerek Yasa hükmünde gerekse yapılan açıklamalarda yer alan yaptırım nedeni fiillerden hangilerinin el koyma işleminde var olduğu ve bu fiillerin nasıl gerçekleştiği açıklık taşıyor. Şeffaf olması gereken düzenlemeye tabi bir faaliyet hakkında kamuoyunun yeterince aydınlatılmaması söz konusu. Tekel niteliğindeki bir kamu hizmetini yürüten dağıtım şirketlerinin tüm faaliyetlerinin düzenlemeye tabi olduğu kadar kamusal denetime de tabi tutulması gerektiği halde,

denetimle ilgili gerekli düzenlemelerin yapılmaması ve fiili olarak da denetimden kaçınılması karşısında, EPDK tarafından yapılan işlemin bir denetim sonucunda ortaya çıkması ihtimalini de güçleştiriyor. El koyma işleminin ödemelerde yaşanan sürekli aksamalarla ilgili olduğu ağırlık kazanıyor. Nitekim yönetime el koyma işleminin geçici olduğu ve gerekçelerin ortadan kalkmasıyla birlikte hisse sahiplerine devredileceği de belirtiliyor.

Oysa elektrik dağıtım şirketlerinin özel sektöre devriyle birlikte, yatırımlar ile kullanıcıların sürekli ve kaliteli enerji temin etmesinin yanında, hizmetin yürütülüşündeki organizasyon yapısının da denetim altına alınması zorunluluk taşıyor. Özellikle geçmişte AKTAŞ, ÇEAŞ gibi örneklerde yaşandığı gibi dağıtım şirketlerinin kurduğu yan şirketler aracılığıyla işlerin yürütülmesine yönelik sıkça başvurulmuş ve kamu zararına neden olan taşeronlaşma yöntemlerinin de takip edilerek önlenmesi gerekiyor. Taşeronlaşmanın özellikle çalışanlar açısından yarattığı toplumsal sorunların yanında, daha fazla kar amaçlı olarak hizmet kalitesini düşüren, denetim olanaklarını kısıtlayan ve kamu adına geri dönüşü güç ya da imkansız zararlara neden olacak sonuçlar doğurması söz konusu. Piyasa yapısı içerisinde izin verilen ve dağıtım şirketlerince bir kural haline getirilen taşeron uygulamasının, önümüzdeki süreçte çeşitli sorunlara kaynaklık edeceği anlaşılıyor.

Elektrik Dağıtım Şirketlerinin tüm faaliyetleri EPDK tarafından düzenleme altına alınmakta, her dönem yapacağı yatırımlar ile kullanıcılara yansıtılacak tarifeler ve elde edilecek kar oranları belirlenmektedir. Bu belirlemeler çerçevesinde gider-gelir dengesinin öngörülebilir olması, faaliyetin aksamadan yürütülebilmesi için gerekli olan gelirin miktarının da tarifeye birlikte alınması söz konusu. Böyle bir yapı içerisinde dağıtım şirketlerinin yükümlülüklerini aksatmalarının iyi niyet kuralları içerisinde değerlendirilmesi olanağı da bulunmamaktadır.

Öte yandan son özelleştirmeler öncesinde EPDK tarafından alınan kararla perakende brüt kar marjı tavanında yüzde 50 oranında bir artış yapılmıştır. Tarifelere yansıtılan ve dağıtım şirketlerinin önceden belirlenmiş kar oranlarında önemli bir artış yaratan bu oransal düzenlemeyle, önemli bir kamu kaynağının özel sektöre aktarılması söz konusu olmuştur.

Elektrik enerjisi kullanıcıları için yalnızca 2013 yılında 400 milyon TL yük getiren bu düzenleme, elektrik enerjisi sektörünün kar odaklı olarak ele alındığını gözler önüne sermektedir. Özel sektör şirketlerinin denetlenmemesi sonucunda karşımıza çıkan sorunların yanında, kamusal düzenlemelerde de yer alan anlayış, çok yönlü hukuksal sorunlar barındırmaktadır.

Elektrik Piyasası Kanunu'nun 1. Maddesinde "*Bu Kanunun amacı; elektriğin yeterli, kaliteli, sürekli, düşük maliyetli ve çevreyle uyumlu bir şekilde tüketicilerin kullanımına sunulması için, rekabet ortamında özel hukuk hükümlerine göre faaliyet gösterebilecek, mali açıdan güçlü, istikrarlı ve şeffaf bir elektrik enerjisi piyasasının oluşturulması ve bu piyasada bağımsız bir düzenleme ve denetimin sağlanmasıdır*" denilmektedir.

Anayasamızın Tüketicilerin Korunması başlıklı 172. Maddesinde ise "*Devlet, tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirler alır, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik eder*" hükmü yer almaktadır.

Toplum açısından vazgeçilmez bir ihtiyaç olan elektrik enerjisinin, tüm yurttaşlara yeterli, kaliteli ve erişilebilir bir fiyatla sunulması devletin görevleri arasındadır. Temel bir kamu hizmeti olarak elektrik enerjisinin; Anayasa'nın 2. ve 5. Maddesinde yer alan kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlayıcı; temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engellerin kaldırılması, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartların hazırlanmaya çalışılması esası çerçevesinde sunulması gerekmektedir.

Ülkemizde siyasal bir tercih olarak gündeme gelen elektrik sektöründeki özelleştirmeler sonrasında elektrik enerjisi fiyatları fahiş ölçülerde artış göstermiştir. Son beş yıl içerisinde mesken aboneleri için yüzde 100'ün üzerinde artış yaşanmıştır. Kalkınmada öncelikli illerdeki mesken abonelerinde ise bu artış oranı yüzde 150'ler seviyesindedir. Enflasyon oranının üzerinde artış gösterdiği görülen elektrik enerjisi fiyatları şirketlerin kar miktarını da doğal olarak artırmıştır. Özelleştirme ve serbestleştirme süreciyle birlikte elektrik sektöründeki tüm maliyetler tarifeler yoluyla tüketicilere yansıtılmış, dikey olarak parçalanmış sektörde her aşamada faaliyet gösteren şirketlerin karları fiyatlara eklenmiştir. Bugün itibarıyla ekonominin en dinamik ve karlılığı yüksek sektörü

enerji sektörü olmuştur. Bütün fiyat artışları ve karlılık oranlarına rağmen dağıtım şirketlerinin perakende satış faaliyetlerinden elde edecekleri karların yüzde 50 oranında artırılması için hiçbir gerekçe bulunmamaktadır ve yukarıda belirttiğimiz Anayasa ve Yasa hükümleri ile kamu yararına açıkça aykırılık içermektedir.

Elektrik Piyasası Yasası hükümleri içerisinde perakende satış tarifesine yönelik herhangi bir kar unsurundan bahsedilmemiş, tarifelerin oluşumuna ilişkin hususlar ikincil mevzuata bırakılmıştır. EPDK tarafından yayımlanan ikincil mevzuatta da kar unsuruyla ilgili bir düzenleme bulunmamakla beraber, yukarıda aktarıldığı üzere, "Perakende Satış Hizmeti Geliri ile Perakende Enerji Satış Fiyatlarının

Düzenlenmesi Hakkında Tebliğ" in 2. Maddesinin 10. Bendinde yer verilen, ortalama perakende enerji satış fiyatı tavanının hesaplanmasında kullanılan formül içerisinde belirtilmiştir. Yalnızca bir formülasyon içerisinde yer alan kar marjı oranının belirlenmesi için özel bir düzenleme bulunmamakta olup, bu oranın belirlenmesinde, Anayasa ve yasalardaki genel düzenleyici

kurallara uygun hareket edilmesi zorunluluğu bulunmaktadır.

Anayasa ve yasa hükümlerine açıkça aykırılık taşıyan brüt kar marjı tavanının artırılmasına yönelik EPDK kararı Elektrik Mühendisleri Odası tarafından dava konusu edilmiştir.

Diğer yandan mevzuat ve Kurul kararlarıyla ortaya konulan tarifeler ve fiyatlandırma mekanizmaları, sürekli olarak enerji bedellerinin artırılmasına yönelik uygulanmaktadır. Bunun en belirgin örneğini elektrik dağıtım şirketlerinin en önemli tedarikçisi olan TETAŞ'ın enerji bedellerinde 1 Ocak 2013 tarihi itibarıyla yüzde 14,76 oranında indirim uygulamasına rağmen, bu indirimin tarifelere yansıtılmamış olmasıdır. Yapılan hesaplamalara göre bu orandaki bir indirimin tarifelerde de yüzde 11,3 oranında indirim yapılmasını gerektiriyordu. Elektrik Mühendisleri Odası tarafından bu işlem de dava konusu yapılmış olup, aynı dönem itibarıyla elektrik dağıtım şirketlerine aktarılan çifte kar düzenlemelerine itiraz edilmiştir.

Elektrik sektörünün özel şirketlerin kar kapısı olarak görülmesi, önümüzdeki süreçte hizmet kalitesinde de belirgin sorunlar yaşanmasına neden olacak ve denetimsiz kalan şirketlerin uygulamalarından ortaya çıkacak zararlardan tüm toplum kesimleri etkilenecektir.

Elektrik Dağıtım Şirketlerinde Özelleştirme Sonrası Süreç Elektrik Faturaları Hem Enerji İşçisini Hem de Halkı Yakıyor!

Ali Duman [DİSK/Enerji-Sen Genel Başkanı]

Elektrik dağıtım şirketlerinin özelleştirmeleri geçtiğimiz aylarda tamamlandı. Artık bu şirketlerde çalışan enerji işçileri için yeni bir mücadele dönemi de başlamış oldu. Benzer şekilde özelleşmenin süreciyle beraber fahiş faturalar, borç nedeniyle elektrik kesilmesi olaylarının artması gibi gelişmeler bizler açısından “Elektrik Dağıtım Şirketlerinin içi bizi dışı sizi yakar” şeklinde özetlenebilir.

2010 yılı Aralık ayında tüm elektrik dağıtım şirketlerin ihaleleri tamamlandı. Ancak 8 şirket küresel krizin etkisiyle finansal kaynak bulamadığı için ihaledeki taahhütlerini yerine getiremediler. İptal edilen ihaleler 2012 yılında tekrarlandı. Sonuçta kalan 8 elektrik dağıtım şirketi de özelleştirilmiş oldu.

Özellikle son parti dağıtım özelleştirmelerinde 2010 yılındaki ihale teklifleri ile 2012 yılındaki teklifleri arasında çok ciddi farklar mevcut. Örneğin BEDAŞ'ın 2010 yılında gerçekleşen ihalesinde en yüksek teklif yaklaşık 3 milyar dolar iken, kurum 2012 yılında yaklaşık 2 milyar dolara özelleştirildi. Bu şekilde kamu çok ciddi bir zarara uğratılmış oldu.

Özelleştirmenin Hizmet Sunumuna Etkisi

1984'lerden itibaren resmi belgelerde özelleştirmeden beklentiler "verimliliğin artırılması, hizmet fiyatlarının düşürülmesi" şeklinde iki temel slogan etrafında şekilleniyordu. Bugün gelinen noktada bu iki temel hedefinde gerçekleşmediğini rahatlıkla söyleyebiliriz.

Verimliliğin artırılması adına çalışanların kazanılmış hakları ellerinden alınarak güvencesiz ve taşeron çalıştırılma yaygınlaştırıldı. Aynı gerekçe ile daha önce ekip olarak yapılan örneğin BEDAŞ'ta arıza-

bakım-onarım işleri verimli/düşük maliyetli çalışma adına şoförler işten çıkartılarak teknisyenler hem şoförlük hem de arıza-bakım-onarım işlerini yapmak zorunda bırakıldı.

TEDAŞ özelleştirme sürecinde tüm elektrik dağıtım şirketlerinde ciddi yatırımlar yapılmış, özelleştirmelerden sonra ise hizmet yatırımları büyük oranda gerilemiştir. Öyle ki saha personeli ekonomik kullanım ömrünü tamamlamış, periyodik bakımları yapılmamış araçlarla çalışmak zorunda kalmış, bu nedenle iş kazaları yaşanmıştır.

Yetişmiş, nitelikli, işe ve sahaya hakim personeller maliyet düşürmek amacıyla verimsiz çalıştırılarak gerekçesiyle işten çıkarılmışlar, yerlerine çoğu yeni mezun tecrübesiz personel çalıştırılmıştır. Bu nedenle örneğin BEDAŞ'ta 2013 yılı yaz aylarında sayaç okuma servisinde daha fazla işçi ile daha az iş yapılır hale gelmiş, sayaç okuma süreleri geciktiği için elektrik faturaları ciddi miktarda yüksek olarak halka yansımıştır. Ayrıca toplu işten çıkarmalarla beraber daha ucuza ve daha fazla tahakküm altında çalıştırılmak üzere alınan tecrübesiz işçilerle kurulan daha güvencesiz düzende, örneğin fatura ödenmediğinde usulsüz kesme işleminin yapılması, bu yolla halkın mağdur edilmesi, enerji hakkı ihlalleri yaratmaktadır.

2012 yılında gerçekleşen bir düzenleme ile özelleşmiş elektrik dağıtım şirketlerinde perakende elektrik için kar oranları yüzde 50 arttırılarak yüzde 3.49'a çıkarıldı. Bu şekilde şirketler hem karlarını arttırmış oldular hem de elektriğin bedeli halka daha pahalı yansımış oldu. Öte yandan özelleştirme sonrasında kurum kasasındaki paralar, banka alacakları ve fatura

borçları devralan şirketlere bırakılarak özelleştirme bedelinin yarısına yakın oranlarda para fiilen geri iade edilmiş oldu.

Bu iki yöntemle zaten “çerez parasına” özelleştirilen kurumları alan şirketlere yeni rantlar açılarak kamu defalarca zarara uğratıldı.

Özelleştirmelerin çalışanlar açısından yansımaları

Özelleştirme süreci ile birlikte elektrik dağıtım şirketlerinde başta taşeronlaştırma olmak üzere güvencesiz çalıştırma biçimleri hukuk dışı bir şekilde hız kazanmıştı. Kanunen hatalı bir uygulama olduğu sendikamızın da girişimleri ile Çalışma Bakanlığı müfettiş raporları ve İş Mahkemesi kararlarıncı tespit edilmesine karşın sayaç okuma, bakım-onarım-arıza, kesme-açma servisleri dahil pek çok iş kalemi taşeron şirketler aracılığıyla gördürüldü.

1990'ların başından bugüne kadar geçen sürede enerji sektörünün tamamında toplu sözleşmeden faydalanan işçi sayısı ¼ oranına düşmüştür. Bu oran toplu sözleşme düzeneğindeki tüm işçiler hesaba katıldığında ½'dir. Yani enerji işkolundaki örgütsüzlük genel durumla kıyaslandığında iki kat daha fazladır.

Birkaç çarpıcı örnek durumu anlatmaya yeterli olacaktır;

Çukurova Elektrik'te 1993'de 1500 sendikali işçi sayısı el konulduğu 2003 yılında 32'ye düşmüştü. KEPEZ AŞ'de ise 455 işçiden 2003 yılında geriye hiç sendikali işçi kalmamıştı.

KCETAŞ'da kadrolu-taşeron oranı özelleştirmeden 1 yıl sonra 750 kadrolu, 3 taşeronken, 2011 yılında 630 kadrolu 330 taşeron (sendikali işçi sayısı 300)

Trakya EDAŞ'da 2000 yılında kadrolu işçi sayısı 713, taşeron işçi sayısı 112 iken, 10 yıl sonra 2009 yılında kadrolu işçi sayısı 493'e düşmüş, taşeron işçi sayısı 727'ye yükselmiştir.

Taşeron işçi sayısındaki bu artış diğer EDAŞ'larda da yüksek oranlardadır; 2009 sonu itibarıyla Osmangazi EDAŞ'da 937, Yeşilirmak EDAŞ'da 1502 taşeron şirket işçisi çalışmaktadır. Bunların önemli kısmı sendikası ve TİS kapsamı dışında kalmıştır.

Haziran 2011 itibarıyla TEDAŞ geneline baktığımızda tablo çok daha çıplak şekilde görülmektedir. İşçi-memur-sözleşmeli toplam yaklaşık 23 bin çalışanın 11bin 200 tanesi taşeron şirket işçileridir.

Özelleştirme nedeniyle memur statüsünde çalışanlar ya emekli olmak zorunda bırakılmış ya da başka kamu kurumlarına geçmek üzere “havuz”da toplanmışlardır. Kadrolu işçiler ise yine aynı şekilde ya emeklilik ya da bir başka güvencesizlik biçimi olan 4/C'ye geçmeye zorlanmışlardır. 4/C statüsüne geçen, emekli olan işçilerin yerlerine hızla taşeron şirketler aracılığıyla işçi alımı yoluna gidilmiştir.

Taşeron şirketler aracılığıyla işçi alımı ile elektrik dağıtım şirketlerinde güvencesiz çalışma günden güne yaygınlaştırıldı. Taşeron şirket işçilerinin belirsiz (performansa dayalı) ücretlendirilmesi, maaşların zamanında ödenmemesi, kimi taşeron şirketlerin ihale sonunda maaş ödemediği kaçması, yıllık izin

haklarını kullanamama, işçi sağlığı önlemlerinin asgari koşullarda dahi uygulanmaması, keyfi işten çıkarmalar ve işyeri değişiklikleri bugünün elektrik dağıtım sektöründe yaygın görülen uygulamalardır.

Özelleştirme süreçlerinin ardından elektrik dağıtım ve perakende satış olmak üzere ikiye bölünen elektrik dağıtım şirketlerinde zaman zaman “kadroya alma” adı altında taşeron şirketlerin tasfiyesi gündeme geldi. Ancak gerçekte yaşanan ise işçilerin aynı düşük ücret ve güvencesiz çalışma koşulları ile “esas şirket”in bünyesine alınmasından ibaretti. İşçilerin ücret ve sosyal haklarında çoğu zaman herhangi bir iyileşme söz konusu olmadığı gibi başta keyfi işten çıkarmalar olmak üzere pek çok hak gaspı “esas şirket” aracılığıyla “kadrolu” olarak devam etmektedir.

Özelleştirme sürecinin çalışanlar açısından bir başka yönü de işçi sağlığı ve güvenliğidir. Bilindiği üzere enerji işkolu ‘çok tehlikeli’ bir işkoludur. Kar odaklı bir yaklaşım ile hareket eden EDAŞ'larda özelleştirme sonrası süreçte işçi sağlığı açısından tehlikeli gelişmeler yaşanıyor. İşçiler yoğun çalışma temposu ile gün içinde gece saatlerine kadar, hafta sonu tatillerini kullanmadan çalışmak zorunda bırakılıyor.

Kar hırsı aynı zamanda enerji işçilerini halk ile de karşı karşıya getiriyor. Elektrik kesme prosedürünün katılaştırılması ve bir çok bölgede fatura borcunun gecikmesinden 3 gün sonra elektrik kesme işleminin uygulanması; kayıp-kaçak oranlarının düşürülmesi amacıyla kolluk koruması olmadan ve can güvenliği sağlanmadan kaçak elektrik kullanıldığı tespit edilen yerlerin elektriğini kesmekle görevlendirilmesi uygulamalar, son dönemde sıklıkla yaşanmaya başladı.

Ayrıca eksik personelle çalışma ve eskimiş, standart dışı iş aletleri ile çalışma da yine işçi sağlığı ve güvenliği açısından ciddi tehlikeler barındıran durumlar olarak sıklıkla yaşanmakta.

Nitelikli Bir Kamusal Hizmet Ve Güvenceli İş İçin Örgütlü Mücadele Şart

Enerji hakkı vazgeçilemez bir insan hakkıdır. Enerji sunma hizmeti ise niteliği gereği kamusal bir hizmettir. Bu nedenle bu hizmeti sunanlar ile bu hizmetten faydalananlar aynı ortak paydada buluşmaktadırlar.

Sendikasıylaştırılmak istenen, TİS hakkı elinden alınan, iş güvencesi yok sayılan, ağır ve güvencesiz koşullarda çalışmak zorunda bırakılan enerji işçileri ile işçilerin sundukları hizmetten faydalanan halkın ortak sorunları sermayenin kar hırsı nedeniyle yaşadıkları mağduriyetleridir. Dolayısıyla bu sermaye kapanından kurtulmak için de enerjinin metalaştırılmasına karşı mücadelelerini ortaklaştırmaktan başka yol yoktur.

Bugüne kadar yaşadığımız pratikler oldukça yetersiz de olsa geleceğe dair umudumuzu canlı tutmamıza yardımcı oluyor. Öyleyse bir kez daha ve bu kez daha güçlü:

**"Kurtuluş Yok Tek Başına
Ya Hep Beraber Ya Hiçbirimiz"**